

НЕКА ИСКУСТВА СА ИЗВОЂЕЊА РАТНИХ ИГАРА

И поред успјеха који је показан на неким нашим ратним играма, ипак је у њима било и доста недостатака, који су, по моме мишљењу, већином долазили услјед неправилне организације и метода по којима су извођене. Зато смо у току 1953 године покушали да при извођењу вјежби испробамо организациске форме и одговарајући метод који у пракси још није потврђен.

У овом чланку ћу изнети нека искуства која смо стекли при извођењу једностраних двостепених командно-штабних ратних игара по карти, која могу бити корисна и за двостране ратне игре по карти и на рељефу, а у извјесним приликама, уз одговарајућа средства и мјере, и на земљишту.

Ево у чему су се, по мом мишљењу, огледале слабости при извођењу поменутих ратних игара у неким јединицама и из чега су оне произилазиле. Пре свега, рад играјућих команди није се стално одвијао према стварном развоју догађаја. Команде су радиле, јединице су се покретале од једног до другог оперативног скока, а између ових скокова није био обезбијеђен непрекидан рад путем наређења, упутстава, извјештаја и обавјештења. При томе руководства нијесу досуђивала поразе једној страни, иако је развој догађаја створен предузетим мјерама обеју страна, водио на то. Она су више ишла за тим да игру проведу до краја према утврђеном плану. Организација и рад руководства и посредника био је у суштини исти као и за једностране, једностепене ратне игре за које су понекад постојале и унапред разрађене динамике и у којима је слобода одлучивања учесника била доста ограничена. Поред тога, подаци који су давани играјућима, најчешће су били једностранни и шкрти и за сопствене снаге и за непријатеља, а, с друге стране, о непријатељу су понекад давани и такви подаци којима се у рату најчешће не би располагало. Затим се настојало да се проигра читава операција, што је било врло тешко спровести, тако да је долазило до потешкоћа усљед непоклапања астрономског и оперативног времена. Најзад, руководство и посредници често су обраћали више пажње на формалну страну рада учесника (како су и колико докумената израдили, тобоже како раде), него на питања стварања таквих података који би омогућили непрекидан и природан рад учесника.

У настојању да рад учесника на овогодишњим ратним играма доведемо у услове што приближније ратнима, ми смо, прије свега, пошли од тога да руководство и посреднички апарат имају најважнији задатак да обезбиједи такво руковођење којим би се постигла она природност, која би била сигурно заступљена при сукобу двије стране, а не само да одреде циљ игре, саставе задатак и изврше техничку припрему њеног извођења. Ту се радило о низу даљих и непосредних припрема по теориским и практичним питањима, која смо за сваку команду, за сваки њен орган и потчињену јединицу, као и за сваку фазу борбе благовремено предвиђали, а, уколико се то уопште могло, и припремали, јер смо знали да би се без тога игра претворила у формалност. Били смо свјесни да се играјући не могу више задовољити провизорним стварима и да им морамо обезбиједити да напрегну све своје умне и физичке снаге. А да ли ће сви учесници овако радити свакако зависи од начина руковођења. Ако руководство и посредници не би извршили тако солидне припреме да на основу рада и једне и друге играјуће стране могу досуђивати успјех или неуспјех ономе ко га и у чему заслужи, може преовладати, хтјели или не хтјели, линија „навијања“ за једну или другу страну, а свако дозвољавање да се односи поравњавају и да ток дејства иде према крутом плану руководства водило би неприродности и пристрасности, што би било од велике штете.

Имајући у виду да је динамика сложенија ствар од простор доношења почетних одлука, а у циљу обезбјеђења природности рада учесника у току игре, сматрали смо да у сам рад треба унијети и испробати извјесне новије организациске форме. У ту сврху формирали смо *руководство* према циљу који смо поставили ратној игри. Главни руководиоца вјџбе имао је добро организован штаб који му је омогућио да успјешно руководи игром уопште и да врши улогу претпостављене команде једне и друге стране. У руководству су били заступљени родови и службе, и то таквим људима у чију способност учесници на ратној игри нијесу могли сумњати. Ове мјере су омогућиле главном руководиоцу да се растерети оних ситница којима би се бавио да руководство није правилно постављено. Такво руководство могло је правилно да досуђује успјехе или неуспјехе странама у првом степену, да усмјерава и контролише рад посредника, да рјешава спорове између посредника и играјућих, да разматра и одобрава приједлоге за губитке и да прикупља податке за солидну анализу ратне игре. Даље, предвидјели смо да претставници родова и служби, поред општег рада у руководству, врше и улогу посредника за команду првог степена, а уколико би она формирала и неки елемент борбеног поретка, претставници родова би вршили улогу посредника и за ове јединице. Наиме, на ранијим ратним играма се дешавало да су руководства унапријед одређивала посреднике за ДАГ-ове и ПАГ-ове које играјуће команде још нијесу формирале од средстава ојачања, те се на тај начин и овим ограничавала слобода рада учесника. Осим тога, унутар руководства организовали

смо групу за позадину која је била у стању да прати рад позадинских органа свих играјућих команди. На играма у којима није било овог органа, руководство није било у стању да створи супозиције које би по своме садржају могле да обезбиједи природан рад позадине у цјелини, док би се на овај начин органи позадине боље и природније обучавали. На основу опште тактичке поставке по једној ситуацији, ова група, у сарадњи са осталим органима, разрађује ту поставку за позадинске органе, и то са много више позадинских специфичности. Досада се на ово гледало одвише лако, као да је врло просто направити супозицију за позадину на којој ће компликовани материјално-технички органи једне команде моћи лако да се обучавају и којом ће моћи да се провјерава њихова обученост.

И у погледу *посредника* извршили смо извјесне измјене. Удаљеност руководства од посредника на неким ранијим играма није допуштала иначе неопходну тијесну сарадњу између ова два тијела. Уколико су посредници били у нечему непотпуни, преопширни, неблаговремени и слично, руководство то није могло на вријеме исправити и допунити. Посредници су били далеко од руководства и један од другог, а средства везе нијесу могла замјенити непосредни додир. Неспоразуми, до којих је долазило између руководства и посредника, увијек су се завршавали на штету посредника, јер је редовно испадало да посредник није добро одиграо своју улогу, а уствари, посредник објективно није могао извршити свој задатак због слабо постављене организације рада. Да би се ово исправило, тражили смо организациону форму по којој би посредници могли објективно функционисати као дио руководства како по мјесту тако и по времену. Ми смо, дакле, како због чврстије повезаности унутар посредника, тако и због јаче њихове везе са руководством, дошли до закључка да је мјесто посредника код руководства, а не код играјућих команди. Поред тога, сматрали смо да код играјућих команди првог степена, начелно, није потребан посреднички апарат, пошто ту улогу у овим командама могу вршити претставници родова и служби из руководства. Међутим, није искључено да се и код команди првог степена постави главни посредник са пар помоћника (један помоћник по обавјештајној служби обавезно), што зависи од обима ратне игре, од обучености кадра и наставног циља. Код команди другог степена поставили смо посреднике по групама од 3—4 официра, и то за сваку играјућу команду пука. Ове групе уједно врше и функцију команди трећег степена. Поред главног посредника који прати команданта, постављен је и посредник по обавјештајној служби. Зависно од опште способности овог официра могао је доћи у обзир још један официр који би пратио све остале помоћнике начелника штабова у пуковима. Уз главног посредника редовно смо именовали његовог помоћника за праћење позадинске ситуације у пуку. Између ових посредничких група по пуковима сарадња се појављивала као нужност, а колики је значај сарадње између руководства и посредника већ смо раније утврдили. На основу ових потреба распо-

редили смо и руководство и посреднике на једно мјесто, са кога је руководство преко посредника и путем средстава везе врло успјешно постизало постављени циљ. Иако је овакав размјештај врло прост, ипак се ово питање помоћу средстава везе може успјешно рјешити и на земљишту, јер је ту основно да се обезбиједи потребна сарадња по мјесту и времену унутар руководства и посредничког апарата.

Обавјештајној служби треба обратити велику пажњу, јер се показало да органи руководства играјуће команде прилично занемарују сарадњу са својим обавјештајним органима. А познато је да ће се ратна игра утолико правилније развијати уколико обавјештајни рад буде правилније усмјерен. Рад обавјештајних органа на ратној игри, као и у рату, врло је обиман, а рад на припреми обавјештајних података на ратним играма је, изгледа, најважнији. Обавјештајни органи у руководству и посредници стварањем података за играјуће стране припремају услове за рад играјућих са циљем да свакој команди, зависно од њеног састава, и сваком органу унутар команде, дају о непријатељу оно што би они о њему могли дознати у ратним условима. Руководство не треба да даје такве податке о непријатељу који би навели учеснике да донесу рјешење које руководство жели из било којих разлога. Слобода одлучивања играјућих команди мора бити потпуна. Неоснована је бојазан да ће играјући пореметити ратну игру, јер они на двостраним ратним играма не могу направити никакво скретање.

При планирању ратне игре *довели смо у склад циљ* који се жели постићи и *вријеме* којим се располагало за њено извођење, о чему се на ранијим ратним играма није водило довољно рачуна. Истина, има случајева када се ово не може ускладити, али се, у сваком случају, мора правилно поставити циљ ратне игре, јер неће увијек бити потребно да се на њој проиграва цијела операција, што је најчешће и немогуће. Која ће се наставна питања узети зависи од тога које команде играју, односно шта претпостављени жели постићи ратном игром. Наиме, пракса показује да једне команде добро раде у „периоду до доношења одлуке“, а да у „периоду динамике“ не руководе добро својим јединицама. То значи да у таквим командама нема потребе да се проиграва цијела операција, већ је важније да се команде уиграју у ономе у чему још нијесу довољно обучене. Осим циља и времена, поред осталог, на планирање, врло много утичу материјално-техничка средства којима се располаже за ратну игру. Према томе, ако се при планирању поведе довољно рачуна о свим овим основним чињеницама, биће могуће бар унеколико ускладити оперативно и астрономско вријеме, што још увијек претставља посебну тешкоћу, јер је њихово потпуно усклађивање, по моме мишљењу, немогуће. То је нарочито тешко при извођењу ратне игре по теми „позициска одбрана“, а није лако ни у појединим етапама у нападу, као на пример у припремном периоду и сл. Ако је потребно да се проведе цијела операција, онда се за то мора обезбиједити потребно вријеме, али ни тада није корисно ићи за тим да се равнотежа снага држи до краја

по сваку цијену. Ако једна страна учини такву грешку због које би по рачуну вјероватноће била сломљена у рату, онда то треба и на игри допустити. С тим се много добија у обучавању команди, а и у времену.

Најзад, по моме мишљењу, било би корисно да руководство ратне игре располаже рељефом земљишта на коме ће се игра изводити, јер би оно помоћу њега лакше стварало податке за играјуће и давало боље пресуде. Осим тога, на њему би посредници и остали чланови руководства брже улазили у опште замисли руководиоца игре.

Према изложеној организацији, по моме мишљењу, начин и поступност рада руководства и посредничког апарата могао би да буде следећи:

Да би увод у ратну игру био што природнији, требало би дати такве почетне ситуације које ће играјући моћи схватити исто онако као што би то било у стварним условима. Напримјер, у једној дивизији су команданти пукова знали више појединости о својим пуковима него командант дивизије, а командант дивизије је добио такве податке који су за њега били предвиђени да би боље од нижих команди упознао задатке своје дивизије и сусједа, непријатеља и остала збивања на фронту. Дакле, ту није било потребно давати исту почетну ситуацију за све степене играјућих команди. Почетне, а и друге даље ситуације морају бити различите и одговарати свакој команди и њеном органу, али тако међусобно повезане да претстављају логичну цјелину. Ако се ово не би обезбиједило у припремном периоду, јединице које играју у другом степену не би ништа радиле све док не би примиле одлуке од првог степена. Осим тога, јединице и органи не би се правилно уигравали, јер би им преопширни или непотпуни подаци само отежавали и онемогућавали правилан рад. Рад до динамике и доношења почетних одлука могао би остати исти као што је био и у ранијем начину извођења ратних игара, с тим да се од почетка динамике по овој организацији умногоме разликује. Пошто играјуће команде донесу своје почетне одлуке, руководство треба да их унесе у своју радну карту и да према добрим и лошим странама једне и друге одлуке, на основу почетног распореда у грубим цртама оцијени на коме ће се простору и у ком времену одвијати обострана дејства према обострано замишљеном маневру, затим да досуђује успјех или неуспјех и, најзад, да даје упутства за рад начелнику штаба руководства. На основу упутстава начелника штаба руководство ратне игре, главни посредници и остали чланови руководства — који су потребни — треба да разрађују динамику нешто конкретније. А када се руководство сагласи са детаљима који су предвиђени, треба приступити непосредној припреми свих посредника који играју код најнижих команди у ратној игри.

Као што се из досадашњег излагања може видјети, ови посредници претстављају основни извор за многе и најглавније податке, на основу којих се и развија активност органа команди и игра-

јућих јединица. Због тога овој припреми треба обратити посебну пажњу, јер се на њој органи руководства и посредника детаљније припремају за предвиђени период дејства. Уствари, у току те припреме треба претпостављати и цијенити вјероватна и могућа дејства, али тако да поменути органи овако замишљеним радом једне и друге стране не иду на штету слободе и иницијативе рада играјућих. Другим ријечима, рад играјућих команди мора бити основа за рад посредничког апарата. На једној ратној игри, коју смо спровели, главни посредник је вршио припрему посредника у присуству руководства. Пошто их је упознао са општом ситуацијом и вјероватним исходом борби на простору на коме се замишљени маневар отприлике морао развити и завршити, за одређено вријеме, главни посредник је указивао посредницима код пукова на што треба да обрате пажњу у овоме периоду. Послије главног посредника у припреми су узимали учешћа појединци из руководства — на примјер, обавјештајни органи су давали извјесне допуне и детаље о раду непријатеља пред њиховим јединицама, тако да су посредници на вријеме и реално упознавали цио штаб пука са подацима о непријатељу, а то није било нимало једноставно. Посредницима је указивано да би било штетно ако би главни посредник у улогама команданата батаљона непрекидно извјештавао команданта пука о небитним стварима о непријатељу, умјесто да о томе извјештавају штаб његови помоћници — јер је, поред осталог, циљ ратне игре да се види како штаб сређује те податке и шта на основу њих предлаже, шта тражи да се провјери и у чему тражи објашњење од органа из више команде. У припреми је узимао учешћа и артиљерац из руководства, јер је било веома корисно да се посредницима претстави какав ће бити рад артиљерије једне и друге стране, и то у духу опште ситуације, која није била само замишљена, него стварна, пошто је произилазила из одлука играјућих. Наиме, општевојни посредници на ратним играма понекад су правили грубе грешке у погледу рада артиљерије, али не услед непознавања артиљерије, већ због тога што су губили из вида њене могућности у току њеног цјелокупног рада у динамици. На овом састанку је регулисано и то какве ће податке из позадине посредници достављати команданту, а какве осталим органима у пуку, да се не би десило, као на ранијим играма, да се од свих позадинских органа једино ангажују и увежбавају органи артиљериско-техничке службе и саобраћајни органи, зато што у подацима нема елемената за рад осталих органа. Група за позадину у руководству такође је самостално обезбјеђивала рад органа позадине у свима јединицама у складу са општом ситуацијом у одређеном периоду. На овоме састанку посредници су се припремали и за реалнију оцјену губитака у живој сили и техничким средствима за једну и другу страну, да би у току динамике могли дати руководству реалније предлоге.

После припреме, главни посредник је и даље помагао посреднике, а рад се даље настављао; посредници код јединице другог степена оформљавали су разне податке и достављали их командантима

за чији рачун раде, непрекидно и у реалном времену. На основу добијених података играјуће команде су предузимале мјере и руководиле својим јединицама, док су то посредници пажљиво пратили и састављали нове податке који резултирају из рада играјућих команди и замисли руководства. То, дакле, нијесу биле супозиције од времена до времена и у којима је понекад на ратним играма било толико нагомиланих ствари да их играјући нијесу могли ријешити. Овим је избјегнуто оно грубо давање супозиција, чији су се елементи често међусобно искључивали. Напротив, оваквим радом посредници су се уживљавали у ситуацију, разрађивали елементе динамике, непрекидно подносили извјештаје и давали предлоге играјућим командама за чији рачун раде. Они су давали командантима само оно што им је требало, а остале податке достављали су органима њихових команди. Ови подаци су држали играјуће у сталној напетости, као што би то било и на фронту. Под оваквим условима рада, свака супозиција није захтијевала да се по њој донесе нека значајнија одлука. Пошто су подаци непрекидно стизали, играјући су имали да цијене какве ће мјере предузимати сам командант лично преко свога штаба или преко органа штаба, у циљу поправљања свога положаја. На овај начин учесници су се боље обучавали, а овакви подаци су онемогућавали појаву „мртвог времена“, јер су посредници и играјући непрекидно радили према супозицијама. Руководство је грубо одређивало те супозиције, а конкретније су их разрађивали остали органи руководства и сами посредници. На ранијим играма долазило је не само до застоја између појединих супозиција, него и до прекида ратних игара које се нијесу ни настављале, најчешће због нереалних супозиција. С друге стране, подаци које посредници достављају играјућим обезбјеђују оно што би команданти постигли личним осматрањем и добили преко извјештаја потчињених. То је, дакле, оно што је стварало стимулус за иницијативнији и умјешнији рад играјућих и онемогућавало евентуалне застоје у току динамике.

Чим је отпочела динамика, главно руководство и органи руководства пратили су рад потчињених, обезбјеђујући команде првог степена подацима које једино од њих могу добити. На основу примљених података од потчињених и претпостављене команде, команде првог степена су употпуњавале слику догађаја пред играјућим јединицама другог степена. Између команди свих степена рад се одвијао путем упутстава, савјета, предлога, наређења и слично. Главни руководилац игре, уколико је пратио непосредне припреме, морао је да оцијени како су посредници одоздо и органи руководства дали ове или оне податке чим су га првостепене команде обавијестиле о својим намјерама. Што је најзначајније, руководство је кроз мјере ових команди благовремено устанављавало у чему органи руководства и посредничког апарата гријеше, наиме, да ли и чиме ограничавају слободу рада учесника и у чему играјући испољавају или не испољавају своју самосталност и иницијативу. Оваквим увидом руковод-

ство је утицало на даљи ток рада, и то једноставно, пошто су сви посредници били на окупу.

Рад руководства и посредника послије доношења почетних одлука и пошто је борба отпочела, који је овдје изнијет, и даље се одвијао на сличан начин. У току проигравања борби, у периоду о коме смо говорили, уствари се оформљавала ситуација за други период. Јединице су долазиле на нове положаје, у друге међусобне односе, према ситуацији која је настајала кроз борбу јединица, а руководство и посредници су радили истим редоследом, као што сам већ изнео за први период. Треба нагласити да припрема руководства и посредника за рад по периодима није узимала много времена, тако да није долазило ни до застоја у раду играјућих. Наиме, као што се у току извођења рада у једном периоду искристалисавала нова ситуација, тако да се на основу те ситуације код руководства у grubим цртама откривала замисао за нова дејства. Зато је и било могуће брзо приступити краткој непосредној припреми посредника, јер су се посредници код пукова налазили у непрекидном курсу. За ово вријеме, играјуће команде су оформљавале документа.

Према томе, на основу неколико ратних игара које смо провели у нашим јединицама према изложеној организацији и методу, дошли смо до следећих закључака:

1) Овај начин и ова организација засада највише одговарају овој врсти ратних игара по карти. Са места на коме се заједно налазе руководство и посредници могуће је далеко успјешније руководити игром у цјелини и лакше ју је приближити ратним условима него када су посредници код играјућих команди. Најважније је то што се лако стварају подаци који одговарају дејствима по мјесту и времену и што се ови подаци достављају од нижих ка вишим командама. Посредници се јављају у улози команди јединица потчињених посљедњем степену играјућих, а руководство даје оне податке команди првог степена, које би нормално давало као претпостављена команда. Односи између првог и другог степена играјућих су редовно онакви као што би били и у стварним условима. Тако су сви учесници радили до краја игре у условима најприближнијим онима у рату.

2) Оваквом се организацијом и методом рада руководство растеређује многих ситних послова, тако да има више времена да прати ратну игру у цјелини и да темељитије обавља послове који спадају у његову надлежност. У овом смислу растеређују се и команданти првог и другог степена, тако да се могу бавити искључиво тактичким проблемима и питањем коришћења свог апарата у цјелини, као и појединих органа, а и употребом својих јединица. Они су ослобођени и свих оних незгода које би им посредник стварао својим уплитањем у рад играјућих команди. Руководство и посредници стижу да запосле играјуће команде благовремено и, природно, у оквиру задатака које рјешавају. Иницијатива и слобода рада играјућих далеко је већа.

3) Оваквом организацијом посредници заиста претстављају дио руководства, јер руководство преко њих, а на основу одлука

играјућих, може објективно и правилно руководити игром. С друге стране, и посредници могу обављати свој дио послова на ратној игри користећи у пуној мјери своја права, док то раније стварно нијесу могли. На овај начин посредници лакше играју своју тешку улогу, за коју им је потребно много теориског и практичног знања. Посредници морају осјећати суштину савремене борбе и до детаља познавати ратну игру као средство вјежбања да би могли одговорити своје задатку.

4) Оваквим руковођењем и радом учесници на ратној игри морају и физички и духовно осјетити да су се упорно борили и да су своје јединице водили приближно онако како би их водили и у рату.

ВОЈНА БИБЛИОТЕНА

У серији савременика ускоро излазе из штампе следеће три књиге штампане латиницом:

*

Атомска бомба и лична заштита

Ова књига претставља најпотпуније дело које је досада објављено о стварном физичком и биолошком дејству атомског оружја, као и о личној заштити од њега. Дело је написала група научника из Института за атомску енергију у САД. Иако је у првом реду намењено стручњацима (инжињерима и лекарима), оно ће корисно послужити и свим осталим руководиоцима у Армији, нарочито по питању ширег упознавања са овом најновијом врстом оружја и заштитом од њега.

*

Еволуција тактичких идеја

Француски војни писац, пуковник Лика је у овом делу рељефно изнео француску и немачку доктрину са којом се ушло у рат 1914 године. Он је извршио упоредну анализу целог Првог светског рата, код Француза и Немаца, и указао на факторе који су утицали да се тактика и код једних и код других непрестано мењала. Иако делу недостаје шира историско-материјалистичка анализа, оно ће ипак корисно послужити за темељније проучавање развоја тактике у току Другог светског рата као и после њега.

*

Успалене једнај војника

Генерал Омар Бредли учествовао је у операцијама у Северној Африци и на Сицилији, а затим као командант америчке групе армија од Нормандије до Елбе. Пошто је настојао да објасни многобројне ратне догађаје, његово дело може корисно послужити као аутентична историска грађа за свестраније проучавање Другог светског рата и извлачење искустава.